

KIRÁLY SÁNDOR

szociális referens

Debreceni Egyetem, Hallgatói Kapcsolatok és Szolgáltatások Központja
kiraly.sandor@unideb.hu

SÁNDOR MIHÁLY: DEAC 100 AZ ELSŐ HUSZONÖT ÉV (1919–1944)

Debrecen, Campus Kiadó, 2019, 382 lap

A Debreceni Egyetemi Atlétikai Club (DEAC) története nem választható el a debreceni sport történetétől. Az egyetemi ifjúság máig népszerű sportegyesülete éppen száz esztendővel ezelőtt alakult. Sándor Mihály, a kiváló sporttörténész és a debreceni sport múltjának kiváló ismerője vállalkozott arra, hogy a centenáriumi ünnepelő DEAC történetét három kötetben bemutassa. A most közreadott első kötet az első huszonöt évre helyezi a figyelmet, s ebben 1919-től 1944-ig követhetjük nyomon évente és szakosztályonként a fontosabb eseményeket és jelentősebb eredményeket.

Adatgyűjtése 1906-ig, a jogelődnek tekinthető kollégiumi DAAC (Debreceni Akadémiai Atlétikai Club) megalakulásáig nyúlik vissza. A Debreceni Református Kollégium diákjai életében is kiemelkedő szerepet játszott a sport, de az intézménynek egészen a 20. század elejéig nem volt önálló sportegyesülete. A DAAC 1906. szeptember 29-én alakult meg, Mózes István elnökletével. Mivel a sportoló egyetemisták korábban a Debreceni Torna Egylet (DTE) kötelékében versenyeztek, s ez az egyesület rendelkezett a Péterfia utcán egy minden igényt kielégítő tornacsarnokkal, felvetődött a szorosabb együttműködés gondolata. A DTE azonban úgy képzelte el az akadémiai sportegyesületet, mint egyik integrált szakosztályát. Noha néhány atléta átlépett a DTE-be, maga a DAAC függetlensége megőrzésére törekedett, így önálló klubként működött. A torna, a vívás, az atlétika, a birkózás, a füleslabda, a súlyemelés mellett 1913. december 1-én megalakult a DAAC labdarúgó szakosztálya is. Az első világháború alatt az akadémiai sportélet visszaesett, de 1916-ban már a Debreceni m. kir. Tudományegyetem hallgatóiból álló Egyetemi Kör keretében jött létre a sakk-kör, s Filep Gusztáv személyében kiemelkedő versenyzője is akadt.

1918 őszén megszerveződött az Egyetemi Kör tornaosztálya is, s novemberben már az önálló Debreceni Egyetemi Atlétikai Club (DEAC) megalakításának a szükségessége

Beérkezett: 2020.01.15.

Közlésre elfogadva: 2020.05.22.

Copyright GERUNDIUM

is felvetődött. Végül az első világháborút követő zavaros időszakban, szimbolikusan tekinthető napon, a Tanácsköztársaság bukásakor, 1919. augusztus 1-én alakult meg 22 fővel a DEAC – mint a DAAC jogutódja. Az egyesület színe számos más egyetemi sportegyesülethez hasonlóan fekete-fehér lett, címerében a turulmadár pedig a keresztény nemzeti jelleget, s a proletárdiktatúra teljes elutasítását jelképezte. Az alapítók között volt a város gazdasági életében meghatározó szerepet játszó Sesztina Jenő vaskezeskedő és Kontsek Kornél divatáru nagykereskedő; a két későbbi polgármester, Vásáry István és Kölcsey Sándor; Kesserű Lajos kúriai bírós; Lindenberger János apostoli kormányzó; Kováts Béla és tasnádi Kardos Endre ügyvédek; Poppler Géza lapkiadó; Szabó József főgimnáziumi tanár; valamint számos egyetemi tanár: Bacsó Jenő, Benedek László, Darkó Jenő, Hankiss János, Hüttl Tivadar, Iványi Béla, Milleker Rezső, Rugonfalvi Kiss István, Szentpéteri Kun Béla, Tankó Béla, Teghze Gyula és Verzár Frigyes.

1919. november 19-én a DEAC tanárelnökévé Darkó Jenőt, a klasszika-filológia nyilvános rendes tanárát, főtitkárává pedig Hajdú László MÁV segédtitkárt választották meg. A labdarúgócsapat már augusztus 31-én lejátszotta első mérkőzését a DVSC ellen (1–8), viszont az első jelentős mérkőzést szeptember 7-én játszották: a DMTK ellen arattak 2–0-ás győzelmet. Ezt követően a DEAC egyik legfontosabb szakosztálya a labdarúgó-szakosztály lett, emellett atlétikában, birkózásban, kardvívásban, teniszben, tornában, úszásban, vízipólóban, asztaliteniszben, jégkorongban, ökölvívásban, súlyemelésben, pentatlonban (öttusa), dekatlonban (tízpróba), golfban, korcsolyában, lövészetben, síugrásban, valamint kerékpár- és sakkversenyeken is rendszeresen megmérettették magukat a DEAC sportolói. 1932-ben az egyesületnek már 899 tagja volt.

1933. február 12-én a DEAC-nak köszönhetően jelent meg a kézilabda is Debrecenben, amikor az egyetemi sportegyesület megalakította kézilabda-szakosztályát. Ugyanekkor a kosárlabdacsapat szervezése is megindult. A DEAC női kosárlabdacsapatának megalakulására is alig több mint egy évig, 1934. április 24-ig kellett várni.

A DEAC történetének első negyedszázadában olyan kiváló sportolók versenyeztek az egyesület színeiben, mint például vitéz Hadházy Dezső, aki 1911 és 1937 között volt aktív versenyző, s több sportágban, atlétikában, vívásban, úszásban, teniszben, síelésben és tornában is eredményes tudott lenni. 1924-ben a DEAC atlétikai és téli sport szakosztályának a vezetője, majd 1925 februárjától a Tisza István Tudományegyetem testnevelő tanára lett. Szintén meghatározó egyéniségnek tekinthető Ferenczy Pál vívó, aki 1922 októberétől vezette a DEAC vívós szakosztályát és 1933. szeptember 1-től 1948. június 21-ig egyetemi vívómester volt. Filep Gusztáv és Barcza Gedeon kiemelkedő sakkjátékosoknak számítottak. Előbbi 1918-ig, tanulmányai befejezéséig vett részt a debreceni akadémiai sportban, de élete végéig sakkozott Miskolcon az MTE csapatában. Barcza Gedeon a debreceni éveket követően országosan is kiemelkedő versenyzővé érett. Nyolcszoros magyar bajnok volt, és az 1936-os müncheni olimpián csapatban nyert aranyérmet.

Két és fél évtized alatt számos sportágban ért el kimagasló eredményeket a DEAC, és nehéz számba venni azokat a sportolókat, akik a leginkább kivették részüket a

sikerekből. Voltak, akik nemcsak sportolóként képviselték az egyesületet, hanem emellett fontos tisztséget is betöltöttek. A DAAC-ból induló dr. Almási Szalay György például 1914 és 1924 között több sportágban, úszásban, vívásban, teniszben és lovasversenyeken is megmérette magát. I. és II. helyezéseket viszont könnyűatlétikában ért el. Mindemelllett 1919-ben a klub egyik alelnöke is ő volt. Nagyon nehéz kiemelni a korszak legeredményesebb DEAC-sportolóit, mivel óhatatlanul kimaradhatnak olyan egyéniségek, akik figyelemre méltó pályafutást tudhattak magukénak. Sándor Mihály kötete azonban nagyban segíti az eligazodást.

Megtudhatjuk többek között, hogy Pencz György és Szinay István asztaliteniszben, Aradi János, Dobó János, Gyulay Gábor, Köstner József és Nagymajtényi Ferenc síkfutásban, Kapros László, Nagy Sándor és Vadon Géza magasugrásban, Váradi Sándor birkózásban, Major László jégkorongban, Czelloth Gyula, Csomor Benő, Farkas Mihály, Fliegenschnee Lajos, Gál György és Práter János lövészetben ért el kimagasló eredményeket. Hatalmas fejlődés volt tapasztalható a teniszben is, amelyben főként Dobray Zoltán, Farkas Andor, Gombos Ferenc, Klekner Tihamér, a későbbi híres gyermekgyógyász, Kulin László, valamint Darkó Jenőnek, az egyetem ny. r. tanárának a leánya, Darkó Irén tartozott a legjobbak közé. Mellettük Balogh Sándorné Falussy Margit, Balla Tibor, Hajdu Gyula, Rácz Miklós és az 1952-es olimpikon, Tóth Lajos tornában, Bessenyei György, Farkas Géza, Jost Ferenc, Nagy László és Szentkirályi László úszásban, Buray Sándor, Gorondy Imre, Nyerges Miklós és Vikol János vívásban, Rentka László ökölvívásban, valamint a fiatalon, 1928-ban elhunyt Kirchoffer Kálmán súlydobásban tűnt ki kortársai közül.

Ebben a két és fél évtizedben a labdarúgócsapat is bővelkedett tehetséges játékosokban. A teljesség igénye nélkül: Bobák Sándor, Borsi Lajos, Deák Jenő, Fejér Rezső, Fröhner István, Gallé Tibor, ifj. Haraszti Ferenc, Jacsó János, Jánosi Zoltán, vitéz Kalmár János, Kiss Gábor, Kovács Lajos, Köstner Vilmos, Kupinszky Sándor, Magyar László, Makády Béla, Nagy Bálint, Nánássy István, Pencz Gusztáv, Poroszlai László, Püskösti Mihály, Thomas Henrik vagy Végváry Lajos.

A korszak jellemzője volt, hogy az egyes sport professzionalizációja nem tartott ott, ahol napjainkban, s a különböző sportágak között jelentős átjárás volt megfigyelhető. A sportolók gyakran ún. all round sportemberek voltak, akik egyszerre több sportágat is versenyszerűen űztek. Deák Jenő például amellett, hogy a DEAC ifjúsági elnöke és kiváló labdarúgó volt, 100 és 400 méteres síkfutásban, valamint magasugrásban is eredményesnek bizonyult. Fejér Rezső pedig, aki kiváló labdarúgó volt, teniszezőként és dobóatlétaént is megmérette magát. 1927-től a Bocskaiiban játszott, s 1930-ban Magyar Kupát nyert a máig legendás debreceni csapattal. 1933-tól pedig a DEAC futballistája, majd a csapat intézője lett. Gorondy Imre, aki vívóként háromszoros kerületi törvívóbajnok és országos vidéki törvívóválogatott volt, 800 méteres és 1500 méteres síkfutásban is országos vidéki bajnokságot tudott nyerni. Mindemelllett pedig a DEAC labdarúgójaként is kipróbálta magát. Illyés Endre, aki később református lelkész, egyháztörténész és egyetemi magántanár lett, atlétaént, úszóként, evezőként és asztali-

teniszezőként is versenyzett a DEAC színeiben. Legnagyobb sikerét azonban pentatlonban érte el, amikor 1926-ban megnyerte a svájci főiskolai bajnokságot. Nagymajtényi Ferenc főként hosszútávfutóként volt sikeres, 5000 és 10000 méteren második helyezett lett az országos vidéki főiskolai bajnokságon, de emellett kiváló gyorskorcsolyázó és kerékpározó is volt. Nánássy István amellet, hogy debreceni válogatott labdarúgó volt, teniszben és 100 méteres mellúszásban is kétszeres főiskolai bajnoknak mondhatta magát. Rácz Miklós, aki 1933-ban Kelet-Magyarország tornász bajnoka lett korlátlan, gyűrűn, lovon és összetettben, 400 és 800 méteres síkfutásban is egyetemi bajnokságokat nyert. Említhetjük példaként Rentka Lászlót is, aki légsúlyú ökölvívóként volt a legsikeresebb, de úszóként is eredményes volt, 1940-ben, az országos bajnokságon például negyedik helyezést ért el. Ide sorolhatjuk még Thomas Henriket is, aki amellet, hogy a DEAC labdarúgócsapatának kiváló kapusa volt, rövidtávúszóként, teniszezőként és asztaliteniszezőként is tehetségesnek bizonyult.

A hölgyek között sem volt ritka az univerzális sportoló, mint például Nagy Mária, Tankovits Katalin vagy Benke Magda. Nay (Babcy) Mária kitűnő kerékpárosnak és úszónak számított, továbbá korcsolyaversenyeken is indult, valamint a DEAC teniszcsapatának is állandó tagjaként szerepelt. Tankovits Katalin főként atlétaként és sportornásként volt eredményes, de kosárlabdában, sélésben, jég sportban, teniszben, úszásban és vívásban is kipróbálta magát. Tardoskeddi Benke Magda pedig amellet, hogy a Honvédtiszti Vívó Club színeiben 1940-ben a női törvívó bajnokság harmadik helyezette lett, a DEAC-ban tornát, atlétikát, úszást, teniszt, evezést, turisztikát, sélést, korcsolyát és lovaglást is versenyszerűen űzött.

Kiváló versenyzők, nagyszerű sportemberek öltötték magukra a DEAC szerelését már a legkorábbi időktől fogva, és felsorolásuk hosszan folytatható. Az elért eredmények és a különböző sportágakban induló versenyzők szépen nyomon követhetők Sándor Mihály hiánypótló könyvében, amely kronológiai sorrendben ismerteti az eseményeket. A kötet nagy érdeme emellet, hogy adattárként is forgatható, s a jól áttekinthető szerkezetnek köszönhetően konkrét sporteredmények is könnyen kikereshetők benne. A DEAC történetének a megírásával a magyar sporttörténet is gazdagodik, mivel a háromkötetes munka elkészülése az egyetemi sport múltjának a megismeréséhez is jelentősen hozzá fog járulni.

Talán annyi észrevétel tehető, hogy a szerző a kötet készítése során szövegközi jegyzeteket alkalmazott lábjegyzetek vagy végjegyzetek helyett. Utóbbiak alkalmazása esetén a hivatkozások áttekinthetőbbek és jobban pontosíthatóak lettek volna, mint ahogy a DOTE említése sem értelmezhető a korszakban. Mindez azonban nem von le semmit a könyv értékéből, abból az adatgazdagságból, amely páratlan részletességgel mutatja be a korszak debreceni sportéletének egyik legfontosabb egyesületét, a Debreceni Egyetemi Atlétikai Clubot és működését.

A DEAC 1919 és 1944 közötti történetének az áttekintése során ráadásul a szerző nem kizárólag az események ismertetésére és az elért eredmények számbavételére törekedett, hanem igyekezett plusz ismeretekkel is gazdagítani a művet. Az adott év törté-

néseit a szövegbe szőtt érdekes történetek, valamint az egyesület életében jelentősebb szerepet betöltő személyek (pl. dr. Filep Gusztáv, vitéz Hadházy Dezső, Ferenczy Pál, Cseszko Gyula, Pünkösti Mihály, Barcza Gedeon, vitéz dr. Makády Béla stb.) élettörténetének a bemutatása, és kisebb portrék teszik teljesebbé. A kötetet gazdag képanyag egészíti ki, ami igen ritka, nyomtatásban most először megjelenő fotografiákban bővelkedik.

Sándor Mihály a DEAC két világháború közötti történetét részletesen bemutató, érdekes történetekkel fűszerezett könyvet írt, amely bőséges olvasnivalót nyújt a sport-szerető nagyközönség számára, a következő kötet megjelenéséig.